

KEŞANLI ALİ DESTANI

Haldun Taner

Öykü Eserde genel olarak baskın iki karakter vardır; Ali ve onun biricik sevdalısı Zilha. Kenar mahallede geçen oyun kısaca işlemediği bir cinayetin üzerine kalmasıyla hayatı alt üst olan Ali ve onun aşkı Zilha'yı anlatır. Ali hapisten eski haline nazaran farklı bir delikanlı olarak çıkar. Sevdiği kadın Zilha ise cinayetin üzerine kaldığı adamın yeğeni olduğu için üzülür ve Ali'ye nefret duyar. Adı Cafer olan gerçek katil ortaya çıkınca Ali'yi öldürmek ister. Bu arada Zilha sevdiği adamın suçsuz olduğunu öğrenir. Ali ve Zilha evlenmeye karar verirler. Fakat düğün gecesi Cafer Ali'yi vurmak için evlerinin önüne gelir ve Ali'yle kavga ederler. Ali vurulunca, korkuyla silahı aldığı gibi Cafer'i öldürür ve gerçekten katil olur. Böylece Ali tekrar hapisaneyeye döner, ama Keşanlı Ali Destanı böylece ömür boyu sürer.

Tema

Kahramanlık Parodisi Keşanlı Ali Destanı, toplum olarak adanma isteğinin doğurduğu bir kahraman bekleyişi ve arayışının maşası olan birinin, yine topluma göre yaşadığı acı gerçekleri dile getirir.

Kişiler

Keşanlı Ali Genel olarak Keşanlı Ali, saf ve iyi niyetli biridir. Yoksul bir ailede ve mahallede büyüyen Ali, üzerine kalan cinayet suçuna bile ses çıkaramaz, kabul eder. Sonrasında ise düşünür ve fikirlerini uygulayabilmek için cinayeti üstlenir. Kadere inanan Ali, oldukça da milliyetçi bir karakterdir.

Zilha Zilha, yirmili yaşlarda Sinekliadağ'da yaşayan Ali'nin sevdalısı bir kızdır. Maddi durumu iyi olmayan biri olarak gözü hep lüks yaşamda olmuştur, hatta Ali'den de böyle intikam alacağını dahi düşünür. Karakter olarak oldukça inatçı olması Ali'yi dinlememesine ve gerçeği geç öğrenmesine neden olur.

Cafer Cafer, kendini kabadayı zanneden, uyanık ve sinirli biridir. Zilha'nın dayısını öldürüp kaçınca suç olaya tanık olan Keşanlı Ali'ye kalır. Keşanlı'nın hapse girmesi ve halk tarafından değer görmesinden rahatsız olan Cafer, kinlenerek düğün gecesi Ali'yi vurma planları yaparken, tuzağa kendi düşer ve Ali tarafından öldürülür.

Keşanlı Ali (Mantıklı)

Karakter Genel olarak Keşanlı Ali, saf ve iyi niyetli biridir. Yoksul bir ailede ve mahallede büyüyen Ali, üzerine kalan cinayet suçuna bile ses çıkaramaz, kabul eder. Sonrasında ise düşünür ve fikirlerini uygulayabilmek için cinayeti üstlenir. Dahası sonunda gerçekten cinayet işlediğinde sevdiği kıza kavuşmuşken de olsa hapse girmeyi onuru ve gururu için tercih eder. Kaderci bir tutum sergiler. Külhanbeyi olmasa da sert tavırları ile halk tarafından sözü geçen biri olur. Bu nedenle muhtar seçilir. Köyünü çok düşünmesi yanı sıra oldukça düşünceli ve milliyetçi bir düşünce sistemi olduğunu görmek mümkündür.

Aktiviteler İşlemediği bir cinayetten hapis yatıp bekleyen Ali, çıktığında muhtar olarak ahalinin sorunlarına çözüm bulmaya çalışır. Karabaş adında bir köpeği vardır. Halk ile sık sık konuşarak onlara daha düzenli bir yaşam sunmaya çalışır. Ne kadar Zilha'yı sevse de yaşadığı kenar mahalle onun için daha önde gelir.

Kişiler Keşanlı Ali, en çok sevdiği kız Zilha ile iletişim halindedir. Başta ona cinayeti işlemediğini anlatabilmekle geçen günleri gerçekler ortaya çıktıktan sonra işlediği cinayeti mecbur hapse geçireceğini anlatmasıyla geçer. Diğer iletişiminde olduğu çevre halk, koro, gazeteciler ve politikacılar arasından olur.

ÖRNEK ANILAR

Saf İyi Niyetli Keşanlı Ali, kendisine biçilen güçlü, kuvvetli, korkusuz kabadayı katil rolünü oynamak zorunda kalır. Güçlünün güçsüzü ezdiği düzeni değiştirmek için halktan da aldığı saygınlıkla

iyi niyetini yine halk için kullanır ve bir türlü doğruyu açıklayamaz: “Deli etme beni kız. Demem şu ki, bu dünyada namuslu insanıyetli oldun mu alaya alınıyorsun. Zorba katil oldun mu saygı itibar görüyorsun. Efsanemiz de bu yalandan çıktı. Hepsı bu kadar...”

Gururlu Ali, yaşadığı mahallenin kendisine yüklediği sorumluluğu Zilha'ya olan aşkının yerine tercih etmektedir. Aşk ve gurur arasında kalan Ali, aşkını tercih edip dürüst olmak yerine, namını seçer: “Ok yaydan çıkmış bir kerem. Serde erkeklik var. Er kişi tükürdüğünü yalar mı?”

Düşünceli Yaşadığı mahallenin faydasına olmak üzere kafa yoran Ali, onları yüreklendirmek adına birlik olmaya davet eder, amacı mahalleyi bir tutmaktır: “-Bugün, bütün Sinekli aynasız bir açmazda bulunuyor. Damlarınızı yıkacaklar, neden? Çünkü her gün hır gür, kavga dalaş. Burada birlik minganez arkadaşlar. Birlik olmayan yerde dirlik de olmaz.”

Uyanık Pratik zekâsı sayesinde üstelik Ali muhtar seçildikten sonra mahalle üzerinde belli bir nüfuz kazanır. Hal böyle olunca politikacılar da peşine düşer. Lakin Ali öyle uyanık yanıtlar verir ki politikacı bile Ali ile baş edemez: “Siz hatırı dört yıldan dört yıla sorarsınız ne hikmetse. Sen şimdi bizden oy istersin.” Ali öyle uyanıktır ki Zilha'ya benzeyen kadını kaçırdıktan sonra bile kadını kokusundan tanıyıp Zilha olmadığını anlayıp salıverir.

Duygusal Her ne kadar güçlü veya korkusuz görünmeye çalışırsa çalışsın, insan olarak son derece hassastır. Zilha'nın zengin Bülent Bey ile evleneceğini öğrenmesi üzerine çok duygulanır, üzülür ve sesli sesli ağlar: “Hey gidi kahpe felek. Beni yine kalaysız tencerede kavur kavur kavurdun. (Gözünün yaşını kolunun yeni ile-siler.”

Kahraman Tam olarak düzeni, dirliği sağladıktan ve haraç alan tayfadan kurtulduktan sonra bile hala Sinekli'ye canım feda şeklinde konuşan Ali, Zilha'nın dayısının gerçek katili ortaya çıktığında bile duruşunu bozamaz ve Caferi öldürür. Akabinde ya ben ya destan diye soran Zilha'ya: “Maalesef mümkünsüz Zilha. Kaderim beni çağırıyor. (Mehabetle kalkar.) İnsanlar ölür, destanlar kalır. Ben gidiyorum.”

Zilha (Uyumsuz)

Karakter Zilha, yirmili yaşlarda Sineklidağ'da yaşayan Ali'nin sevdalısı bir kızdır. Maddi durumu iyi olmayan biri olarak gözü hep lüks yaşamda olmuştur, hatta Ali'den de böyle intikam alacağını dahi düşünür. Karakter olarak oldukça inatçı olması Ali'yi dinlememesine ve gerçeği geç öğrenmesine neden olur. Oldukça doğal davranan ve olduğu gibi içi dışı bir olan Zilha ağzına geleni pat diye söylemesi ile de oldukça patavatsız bir durum içine düşer. Yaşadıkları onu güçlü kılar ve daha da hırslanır. Gururlu ve kindardır. Çocuksu bir yanı olmakla birlikte inanları anlamadan ağzına geleni söylemesi ile de son derece patavatsız olduğu görülür.

Aktivitelere Zilha maddi durum yetersizliğinden önceleri bir eve yardımcı olarak girer lakin daha sonra şansı yaver gider ve zengin bir hayatı öğrenme fırsatı bulur ve onlardan adabı muaşeret dersleri alır.

Kişiler Zilha, sevdiği kişi Ali ile pek çok diyaloga sahiptir. Ali ile olan iletişimi dışında mahallede bulunan Resmıye, Raziye gibi diğer kadınlarla da görüşür. Profesör ve Olga onun değişmesi için yardım etmek isterken Zilha'dan gereken desteği alamazlar. Oldukça kaba sözleri ile bir türlü değişmeyen Zilha, Avrupai benzeri Nevvare Hanım ile karşılaşır ve vaziyet Ali'ye dönmesini gerektirir.

ÖRNEK ANILAR

İnatçı Zilha, direnişi uğruna her şeyi yapabilecek son derece inatçı bir kızdır. İnadı yüzünden içindeki Ali aşkını örtmek zorunda kalmış ve onu dinlemek yerine dayısının katilinden oç alma peşine düşer: “Heç de bir şey dinlemem. Bana bak Ali. Sen burda yokken Şerbet Deresinden çok sular aktı. Ben artık dört yıl Önceki Zilha kız değilim. Şerif Ablanın helasında insan sarra-n olup çıktım. Aklın sıra beni laf salatası ile mi tavluyacaksın...”

Hırslı Yapısı itibarıyla tam bir erkek ruhu sergileyen Zilha, cesareti ve hırsı ile başarılı bir çizgi çizer. Her ne kadar başına buyruk, hoyratça ve düşünmeden karar alsa da o yine de sevdayı siler ve hırslıdan güçlü durmayı tercih eder: “- Durum vaziyetini gurtartım demek. Alacağın olsun senin, Kurşuncu Hasıbe'nin Sidikli Ali'si. Bak şuraya yazıyorum. (Duvaya gider) Zilha diye birini ebediyeten unut. Önüme gelenin mantınotası olurum da yine senin olmam. Bunu da yaz bir galem gafa-na...”

Gururlu Sosyal baskı neticesi ve kendi gururunun neticesi olarak Zilha, dayısının katili kabul edilen kabadayı bir adamla evlenmeyi kendine yediremez. Aşkla gurur arasında savaş verirken kendisi gururu tercih ederek yoluna devam eder. Dolayısıyla da aşkını kalbine gömmek zorunda kalır: “Üç paralık aklın var mı acaba senin. Diyelim sen vurmadın da öyle geçiniyorsun. Herkes seni dayım gaatili bilirken nasıl evlenirim ben şenlen. Benim gaibim taştan mı? Benim namusum haysiyetim yok mu? Angut.”

Kavgacı Zilha evleneceği adamın dayısını öldürmesini kendisine yediremez ve sürekli Ali'den intikam alma planları kurar. Ali ile olan diyaloglarında kavgacı, sert bir tutum sergiler. Yaşadığı hayatı her ne kadar beğenmese de Ali'ye duyduğu aşkı da nefreti dahi silip süpüremez. Ruh hali sürekli değişir durur: “ Deli bozuk Zilha demişler bana. Yapar mıyım yapmaz mıyım görürsün bir yol.”

Çocuksu Oldukça doğal ve içten davranan Zilha, adeta çocuk gibi düşünmeden, karşısındakini dinlemeden yargılar ve sitemde bulunur: “Hay senin şanına köpek işesin... (*Gülerek ve elmayı kemirip Ali ile eğlenerek*) Biliyordum böyle diyeceğini. Ben seni denemek istedim oğlum. Elbet inkârdan gelemezsin. Çünkü onu essah öldürdün de ondan. Get de babanı gandır sen. Sen gan davasından dört buçuk atıyorsun süfli rezil. Ondan bu martavallara giriştin. Erkek ol oğlum erkek. Bir halt ettin, bari gabullen. Gan gibi gaytar-ma.”

Patavatsız Kendisine yardım etmek, güzelleştirmek isteyen profesörün hediyelerini yanlış anlayarak adamın kendinde gözü olduğunu düşünür, oysa profesörün niyeti Zilha'ya yardım etmektir. Zilha adama direkt düşündüğünü söyler: “Ben anlamıyor muyum niyetini. Geçen gün de ipek bir sabahlık neyin getirdi. Bana bak moruk, ben senin bildiğin kızlardan değilim; imam nikâhsız dokundurmam kendime.”